

**І. В. Левицький
Т. Ю. Герасимов**

КАЧКІВКА У ВОГНІ ПОВСТАНСЬКОГО РУХУ: ТРАГЕДІЯ ТРАВНЯ 1918 Р.

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано травневі події 1918 р. у селі Качківка (нині – Могилів-Подільський район) як локальний прояв селянського повстанського руху та соціально-політичного конфлікту періоду Гетьманату П. Скоропадського.

Ключові слова: Поділля, Качківка, повстанський рух, австро-угорські війська, Гетьманат, більшовики.

Annotation

The May events of 1918 in the village of Kachkovka (city - Mogilev-Podilskyi district) are analyzed as a local manifestation of the peasant insurgent movement, as well as the socio-political conflict period of the Hetmanate of P. Skoropadsky.

Key words: Podillia, Kachkovka, insurgent movement, Austro-Hungarian troops, Hetmanate, Bolsheviks.

Вступ

Травень 1918 р. на Поділлі характеризувався надзвичайною політичною та соціальною напругою. Після укладення Брестського миру (9 лютого 1918 р.) українські землі опинилися під контролем військ Німеччини та Австро-Угорщини. Відповідно до умов мирної угоди та конвенцій між названими державами, на території Подільської губернії були розміщені австро-угорські 25-й та 514-й корпуси. Основні завдання іноземних військ були такі: підтримання режиму П. Скоропадського, контроль над постачанням продовольства та за рухом товарів і переправами, боротьба з дезертирством і бандитизмом [1, с. 136]. Водночас, аграрне питання залишалося невирішеним: селяни сприймали Гетьманат як відновлення поміщицького панування, що посилювало їхнє невдоволення. Місцеве селянство дедалі частіше вступало в конфлікт із адміністративною владою та військовими структурами. На цьому тлі активізувалися повстанські та партизанські рухи, зокрема під впливом більшовиків та лівих українських соціалістів-революціонерів.

С. Качківка стало центром локального повстання. Місцеві громади організували партизанський загін, який у травні 1918 р. долучився до повстання в південній частині Ямпільського повіту [2, с. 736]. Це призвело до трагедії, яка не лише понівечила село фізично, а й залишила глибокий слід у соціальній та психологічній структурі громади.

Результати дослідження

У Ямпільському повіті ще в березні–квітні 1918 р. з'явилися численні збройні формування селян. Найвпливовішим був загін самооборони під керівництвом Ф. Криворучка – колишнього коменданта Зимового палацу. До середини квітня загін налічував до 7 тис. осіб і складався переважно з мешканців Качківки, Дзигівки, Яланця, Писарівки, Ратуші та Вербки. 7 травня 1918 р. група більшовиків під керівництвом Е. Наймушина здійснила напад на австрійську залозу в Ямполі, що спричинило масове повстання в південній частині повіту. Загін Криворучка вирушив із Качківки на допомогу повсталим, однак австрійські війська розгромили ямпільську групу та змусили партизанів відступити до Качківки.

Кульмінацією конфлікту стали події 18–19 травня. Качківські селяни-більшовики захопили австрійські фури з хлібом, після чого австрійське командування здійснило каральну операцію. 19 травня регулярні частини увійшли до села, розгромили загін Криворучка; під час бою загинули 8 австрійських солдатів і 27 мешканців села. Наслідки були катастрофічними: понад 150 будинків було знищено вогнем, десятки родин залишилися без житла [3, с. 81–82].

Свідчення очевидців відтворюють деталі подій. У день трагедії над селом лунав церковний благовіст, проводилися весільні обряди та хрестини. Проте святкову атмосферу затьмарювала тривога: селяни обговорювали можливе прибуття карального загону. Після завершення обрядів пролунала

інтенсивна рушнична та кулеметна стрілянина; більшість мешканців сховалися в лісах. Бойові дії дійшли до центру села, де виникли масштабні пожежі, а австрійські солдати підпалювали господарства. Особливо трагічними залишилися обставини загибелі селян Т. Мруга та А. Лопушанського. Їх змусили викопати собі могили, після чого вбили багнетами, а тіла присипали землею. Родичі відкопали загиблих і перевезли їх у село для поховання [4, с. 225]. Ці випадки стали символами жорстокості каральної операції та збереглися в народній пам'яті громади.

Висновки

Події травня 1918 р. в Качківці демонструють, як широкі політичні та військові трансформації в Україні – розпад Російської імперії, прихід до влади Гетьманату П. Скоропадського та втручання австро-німецьких військ – перетиналися з локальним селянським спротивом у Поділлі. Каральні дії австро-угорських частин, руйнування села та людські жертви ілюструють соціальну напругу, пов'язану з аграрним питанням і відновленням поміщицького землеволодіння, а також складні взаємини місцевого населення з українською владою та іноземними гарнізонами. Трагедія цього села є типовим прикладом того, як великі історичні процеси перетворювалися на особисті трагедії громад Поділля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Герасимов Т. Австро-угорський фактор у повсякденній історії міст Подільської губернії за Гетьманату Павла Скоропадського // Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць. вип. 5. Черкаси, 2012. С. 135–137.
2. Історія міст і сіл Української РСР: Вінницька область/гол. ред. кол. П. Т. Тронько. Київ: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1972. 777 с.
3. Антонишин А. П. Поділля в добу гетьманату П. Скоропадського: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Андрій Павлович Антонишин. Київ, 2009. 234 с.
4. Наймушин Е. Боротьба проти петлюрівсько-гетьманського режиму в Ямпільському повіті // В боях за Жовтень. Хмельницький, 1958. С. 221–227.

Левицький Ілля Васильович – студент факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: illya2levick@gmail.com

Герасимов Тимофій Юрійович – доктор історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: timger84@gmail.com

Levytskiy Ilya – student of the Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: illya2levick@gmail.com

Gerasymov Tymophiy – doctor of historical sciences, assistant of professor of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail: timger84@gmail.com